

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Klára Zorková

KONTAKT

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití literatury a jiných pramenů uvedených v seznamu.

V Olomouci dne: 18. 4. 2017

Podpis:

Mé poděkování patří Mgr. Davidu Medkovi Ph.D., který mne po celou dobu bakalářské práce odborně, pečlivě a trpělivě vedl k jejímu zakončení. Také bych ráda poděkovala všem osobám, které svolily k vytváření forem na základě použití jejich rukou. Bez nich by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

ÚVOD	6
1 HAPTIKA A JEJÍ VÝNAM V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA	8
2 PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ.....	9
2.1 ZÁKLADY KONTAKTU A VLIV NA OSOBNOST	9
3 SPECIÁLNĚ - PEDAGOGICKÉ POJETÍ.....	12
3.1 KOMUNIKACE OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	12
3.2 INTEGRACE	13
3.3 INKLUZE	14
4 AUTOŘI.....	15
4.1 AUGUSTE RODIN	15
4.2 JOSEF MAŘATKA	18
4.3 ANNETTE RUENZLER.....	19
4.4 XOOANG CHOI.....	21
5 PRAKTICÁ ČÁST.....	23
5.1 KLIENTI	23
5.1.1 Pavel Ch.	23
5.1.2 Pavel L.	25
5.1.3 Jan	26
5.1.4 Roman	28
5.2 MATERIÁL PRO VYTVOŘENÍ FORMY	30
5.3 MATERIÁL NA ODLÉVÁNÍ.....	30
5.3.1 PARAFÍN.....	31
5.3.2 STEARIN	31
5.4 POSTUP PRÁCE	32
5.4.1 VYTVÁŘENÍ FORMY	32
5.4.2 VÝLÉVÁNÍ FORMY	34
5.4.3 ODLITEK.....	35
5.4.4 RETUŠ	36
5.4.5 KOMPOZICE.....	37
5.4.6 INSTALACE.....	38
ZÁVĚR	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
INTERNETOVÉ ZDROJE	43

ZDROJE OBRAZOVÝCH PŘÍLOH.....	44
ANOTACE	

ÚVOD

Název mé bakalářské práce je velice širokospektrý a může vyjadřovat mnoho významů. Postupně se budu ubírat k vlastnímu náhledu na toto téma a současně popíšu reálná fakta.

Mým cílem je v co největší možné míře přiblížit problematiku osob s postižením a osob bez jakéhokoli handicapu (tedy jinak nazvaných osob intaktních), a to v mnoha sférách vzájemně se prolínajících.

V teoretické části pojednávám o haptice, která souvisí s kontaktem jako takovým po hmatové stránce. Dále nahlížím na námět práce z psychologického hlediska, jak důležitou roli hraje v životě člověka a také s čím vším jej lze spojit. V této části nastíním zejména základ kontaktu a jeho vlivu na osobnost z nejčasnějšího dětství ve Freudově teorii se srovnáním dalších autorů.

V mém záměru bych onen jakýsi „kontakt“ uvedla jako ekvivalent mezilidského vztahu. Nejde tedy pouze o čistě hmatatelný dotek, ale nese rovinu emocionální a komunikační. Stěžejní myšlenkou pak bude vystihnout okamžik/ komunikaci/ interakci nejen s intaktními jedinci, se kterými se tak dostáváme každý z nás do styku dnes a denně, ale především s jedincem se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním, kde blíže popisuji další oblast a to speciálně-pedagogickou. Zde kladu důraz předně na pochopení rozdílnosti v dorozumívání se těchto osob obecně, ale též na rozličnost v komunikaci dle druhu zdravotního omezení. Více do hloubky o zmíněné tematice budu pojednávat v obsahu této bakalářské práce.

V práci také uvedu autory, kteří mi mohou být inspirací či srovnáním při zpracovávání praktické části. Jedná se tudíž o umělce, jež se zabývají různými technikami při tématech souvisejících buď to s vyobrazením lidských rukou, nebo vystihující podobný motiv, vázající se k vlastní tvorbě této bakalářské práce.

V praktické části pak přiblížím postup, kterým jsem se řídila při uchopení tématu a převedení tak do hmotného.

Realizaci budou tvořit odlitky lidských rukou ve věkové škále od malého dítěte v předškolním věku až po rané stáří. Tím, že se jedná o tvorbu, ve které jsou odlity autentické ruce, nesou tak svou minulost i budoucnost. Tedy něco co je ponechané, otisknuté, nevratné. Vložením do správné kompozice to nachází své místo právě v určité psychologické/ nadnesené

sféře, v něčem co nás přesahuje, v oblasti, kde to člověka nutí zamyslet se, proč zrovna takto, komu tyto ruce patří a z jakého důvodu jsou zde zakomponovány i plastiky rukou jedinců s postižením.

Celé dílo tak v sobě skýtá otázky s kým být v kontaktu, na co klást důraz, na co si naopak dát pozor. Co si uvědomujeme, o co se snažíme a co do života vlastními silami vnášíme. Toto vše lze zobrazit pouhým sousoším.

Text je doprovodem k praktické části.

1 HAPTIKA A JEJÍ VÝNAM V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

Haptika je jedním z druhů nonverbální komunikace. Termín byl do oboru psychologie zaveden W. Austinem, označuje tzv. taktilní kontakt neboli dotyk. Haptika hojně využívá smyslu hmatového. Austin poukazuje na fakt, že jde o celý soubor vnímatelného, kde orgány nesoucí funkce těchto smyslů (sluch, zrak, chuť, čich a hmat), jsou zakončeny v kůži. Proto by se zde mohlo nabízet spíše termínu soubor kožních smyslů nežli hmatu jako samostatného a jediného (Křivohlavý, 1988).

Hmat nese hned po zraku nejvíce rozlišovacích schopností a to taktilních vibrací, která nám dávají informaci v našem smyslovém vybavení. K interpersonálnímu styku dochází v sociální sféře. Dělení těchto doteků ve společnosti je na základě vztahů mezi lidmi. Proto budou jiné formální doteky na pracovišti, ve škole apod. nežli potom parter s partnerkou, či v domácím, rodinném prostředí. Spekulujeme-li nad běžným sociálním prostředím, dochází nejčastěji k haptickým stykům v oblasti dlaní, předloktí, paže, ramene či hlavy. V případě kdy dojde k přímému a konkrétnímu druhu kontaktu uvažujeme nad tím, v jaké části proběhl a co mohl charakterizovat. Některé druhy nám mohou simulovat příjemné pocity, může jít tedy o projevy přátelskosti, otevřenosti jako například pohlazení, poplácání (ve smyslu „jsem na tebe hrdý“). Jiné zase evokují nepříjemné pocity a úzkosti jako například pohlavek, drastické stisknutí ruky atp. (Křivohlavý, 1988).

Celkově pak jde v haptice o jakousi symboliku a celkovou interpretaci doteků na vyšší významy. To ovšem probíhá zcela individuálně dle vlastních názorů a postojů.

2 PSYCHOLOGICKÉ POJETÍ

Z pohledu interakce, tedy jakéhosi působení dvou lidských faktorů na utváření mezilidských vztahů lze hovořit o sociální realitě a jejím vlivu na psychiku. Lidská bytost je každý den konfrontována s touto realitou. Interpersonální souvislosti nás provázejí, i když nejsme přímo ve fyzickém a aktuálním kontaktu. Profesor Zdeněk Helus (2007) rozpracovává základní druhy přítomnosti v souvislosti se socializací. Mezi první druh zařazuje ten, jehož charakteristika popisuje konkrétní osoby v důsledku skupinové dynamiky. Působí nejenom v aktuální přítomnosti, ale jako dlouhodobý dopad. Dalším typem je potýkání se s určitým reálnem bez jeho přítomnosti, kdy ovlivňuje naše jednání. Zapříčiňuje to značná představivost a vybavování si například vzpomínek. Poslední typ, o kterém pojednává profesor Helus je tzv. zvnitřnění s něčím u čehož nám již ustoupila vzpomínka či představivost, tuto skutečnost jsme převzali za vlastní a spoluutváří naše úsudky i rozhodování.

2.1 ZÁKLADY KONTAKTU A VLIV NA OSOBNOST

Synonymem kontaktu je dotyk, styk. Tento pojem má mnoho vymezení, vázajících se k určitým oblastem a tím tedy v každé z oné oblasti nese rozlišný význam. Kontakt například v kontextu pedagogicko- psychologickém pojednává o komunikaci, sociální či obecná psychologie se zabývá kontaktem mezilidským jakožto interpersonálními vztahy a ze speciálně- pedagogického hlediska jde o jakousi formativní funkci spojení, za účelem navázání intervence mezi intaktní společností a lidmi s postižením

Kontakt jako takový je důležitým takřka jedním z nejdůležitějších faktorů lidského života. Celkového utváření osobnosti ve vývoji se zabývá celá řada autorů. Velký psychologický spád a popud k dalším polemikám tomu nastolil Sigmund Freud v jeho podání psychosexuálního vývoje, kde chápe vývoj psychické stránky osobnosti založené na míře a způsobu kontaktu neboli vztahu jedince a okolí v útlém věku, ovlivňující následně jeho další vývoj.

Freud vysvětluje psychosexuální vývoj pomocí takzvaného libida neboli slasti (pro člověka příjemného pocitu). Přišel s teorií, kde říká, že ve vývoji každého člověka jsou mezníky a v těchto meznících se může dítě snadno duševně zaseknout, probíhá-li ve výchově a jeho osobnostním rozvoji značná odchylka od normy. Ve fázi kdy vývoj libida přechází od jedné k následující, musí být aktuální fáze dostatečně uspokojena (Nakonečný, 2004).

„Vlastní Freudova koncepce duševního vývoje má pět stadií, etap či fází: orální, anální, falickou, latentní, genitální.“ (Kohoutek, 2010)

V počátcích tedy popisuje Kohoutek (2010) fázi orální, která se vymezuje v prvním roce vývoji dítěte, popisuje slast v oblasti úst. Již zde zaznamenává důležitost kontaktu matky s dítětem. V tomto případě se jedná o kontakt při kojení. Kojenec prožívá první poznatky se světem a matkou. V případě nedosáhnutí dostatečného uspokojení v orální oblasti, vzniká fixace na toto období. V opačné situaci, jedná-li se například o přemíru uspokojení, může jít o regresi čili zpětný návrat libida na nižší úroveň (Nakonečný, 2004).

Poté nastupuje fáze anální, charakteristická batolecím obdobím, což je druhý a třetí rok života dítěte. V této fázi vychází hlavní uspokojení z jeho vylučování a dítě se učí udržovat tělesnou hygienu. Zda-li se rodiče přehnaným způsobem starají o tento fakt, může tak v jedinci vzniknout tlak na jeho osobu, vysvětlenou pocitu zmocňování se jeho samotného a jedincova reakce je pak zadržování stolice jako nesouhlas s tímto jevem (tamtéž). V takovémto případě se v dospělosti mohou objevit činy, při nichž není projevena přílišná štedrost, také tyto osoby mající potíže z popsaného období charakterizuje Freud jako kritiky, pojednává i o sběratelství ba v drastičtějších případech dokonce o sadismu vypěstovaném na základně výše popsaného (Kratochvíl, 1997).

Ve Falickém období, které trvá od tří do pěti let, se dostává dítě do fáze osamostatňování ve smyslu přemýšlení a vytváření představ nad potenci. Vzniká v tomto stádiu zvýšená závislost dcery na otci či syna na matce. Z tohoto období je také známa například „Oidipovská problematika“ vztah k rodiči se mění, vzniká představivost na základě synova mileneckého vztahu k matce s částečným popřením otce. V případě dcery se hovoří o tzv. „Elektrinu komplexu“ (Kohoutek, 2010).

Po ukončení Falického období nastupuje latentní, vyznačující se obdobím mladšího školního věku. Freud se této fázi ve vývoji příliš nevěnuje, jelikož se domnívá, že v tomto věku se libido toliko nerozvíjí jako v jiných popsaných stádiích. Vysvětluje tu ovšem rozřešení Oidipovského komplexu z předešlého stádia, na základě uvědomování si a dodržování určitých pravidel, morálky či snahy o poznávání nových postojů a hodnot (tamtéž).

Posledním jeho rozpracovaným obdobím je genitální, kde pojednává o nejvyšším a současně posledním vývoji slasti. Nastává od dvanáctého roku života a domnívá se, že by zde měl jedinec opouštět od falického období. Měl by mít také srovnané psychosexuální myšlení a jednání (tamtéž).

Značnou roli ve Freudově teorii hraje sexualita. Ovšem nikoliv sexualita pouze jako rozmnožovací funkce, jelikož ji vysvětluje jako dílčí pudy, které se mohou přemísťovat a vázat

na jiné okolnosti a činnosti „*např. libidózní akcent určitých sportovních aktivit*“ (Nakonečný, 2004, s. 278 in W. Mertens, 1998).

Není zde tedy sexualita pojatá koitem, ale projevuje se ekvivalencí jejich symbolů a aktivit. „*Zrání Libida v dětském věku pak znamená, že v sexualitě dospělého člověka mohou být infantilní prvky, které se objevují ve zdánlivě nesexuálním chování, jako je např. rychlá jízda automobilem, lov, střelba apod. Sexuální pud je také nejčastějším předmětem potlačování*“ (tamtéž).

Teorii osobnosti se zabýval i H. Murray jako interakci osoby s okolním světem. Rozpracoval svůj model navazující na Freuda. Podobně jako on pojednává o tlaku a morálce, kterou popisuje jako určitou činnost. Jeho první období nazývá *klaustrální*, kde se zajímá o nitroděložní oblast. Toto období je charakteristické pasivní závislostí na matce. Fixace se projevuje popřením této závislosti z důvodu obranného mechanismu (vlastnosti odtazitosti či nezájem v chování). Další stádium dle Murraye je *uretrální*, neboli zabývající se oblastí močového ústrojí. Stojí na pomezí orálního a análního Freudova stádia. Fixace se zde vytváří opět na základě obrany, kdy může docházet k jakési soupeřivosti, nebo naopak podřízenosti (Balcar, 1983).

Murray zdůrazňuje ve své teorii více než jiní autoři otevřenější vlivy okolí při utváření osobnosti (tamtéž).

Osobnostních teorií a jejich vlivy se zabývala celá řada autorů, zejména jsou to pak žáci Freuda jako K. Abraham (1925), W. Arndt (1969), F. de la Rochefoucauld (1705) (Nakonečný, 2004).

Obecně je ale třeba na tyto postoje nahlížet jako na historické, na kterých však stojí základy psychologie osobnosti.

3 SPECIÁLNĚ - PEDAGOGICKÉ POJETÍ

3.1 KOMUNIKACE OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Lidé s různým typem postižení jsou více omezeni v komunikaci, než je tomu u populace většinové. Proto jsou u těchto osob zřetelnější zásady samotného procesu komunikování. Problém tkví z vyšší unavitelnosti, menší či vůbec žádné koncentrovanosti, srozumitelnosti a jiných aspektů narušujících přijímání či produkování komunikace. Z naší strany by mělo chování a dorozumívání se s takovými osobami, odpovídat úměrně jejich věku a nikoliv přizpůsobovat jazykové schopnosti dle sníženého intelektu jedince nebo míry stupně postižení. Průběh komunikace by se měl také uzpůsobovat opatrně a s ohledem na jedince (Slowík, 2010).

Komunikace jako taková je poměrně široký pojem a to především v souvislosti se speciální pedagogikou. Lze rozdělit na několikero oblastí, jako například komunikace osob s tělesným postižením, mentálním, kombinovaným a dalšími. Obecně u všech osob s jakýmkoliv typem omezení se využívá nejrůznějších metod a postupů pro zlepšení kvality přímého kontaktu.

Důležité je upozornění na samotné zahájení dorozumívání se, u každého postižení toto upozornění vyžaduje jinou formu provedení. Například při průvodcovství u jedinců se zrakovým postižením, je nejdůležitější složkou právě dotyk. V menší míře, ale podobně je tomu u sluchově postižených, před zahájením znakového jazyka či daktylu. Snažíme se jedince nejdříve fyzicky upozornit a poklepat jej na rameno, aby byl informován o našem záměru vzájemné komunikace. Nevylučují se zde samozřejmě i jiné způsoby jak zahájit rozhovor. U tělesného postižení je jakákoliv pomoc z naší strany pomocí kontaktu, co se fyzické aktivity týče. Ačkoliv samotná řeč se může jevit v pořádku, člověk s tělesným postižením je více postihnut i unavitelností, je třeba na to brát ohled a vyhovět jeho tempu i přestávkám v konverzaci. I u narušených komunikačních schopností je třeba přímého a záměrného styku s klientem, které je součástí logopedických cvičení. Neopomeňme mentální postižení, mající charakter specifické snížené inteligence. Z jiného náhledu je nezbytné podotknout, že mnoho rehabilitačních technik se ani nedá praktikovat bez doteku specialisty. Jedna z nejpotřebnějších skupin osob s postižením, která se také téměř neobejde bez fyzické komunikace, jsou jedinci s poruchou autistického spektra a kombinované vady obecně, u kterých je potřebné zavést alternativní a augmentativní komunikaci (pomocí obrázků, piktogramů, fotografií), ale i nejrůznější dotekové stimulace, provádějící se za účelem zklidnění a uvolnění (tamtéž).

U všech typů postižení je třeba brát v úvahu individualitu a jedinečnost. Velice podnětné k rozvoji emocionální složky těchto osob mohou posloužit nejrůznější druhy expresivních terapií. Jedná se například o muzikoterapii, která využívá kontaktu dítěte s hudebními nástroji, vedoucími k poznání a pochopení; arteterapii, uplatňující techniky k odreagování pomocí výtvarného projevu; dramaterapii pak jako terapeutické vyjádření pocitů a mezilidských vztahů. Zajímavou a přínosnou terapií pro osoby s postižením je taktéž canisterapie, která je velmi doteková a zklidňující terapie interakcí člověka se psem (Müller a kol., 2014).

3.2 INTEGRACE

Pojem integrace v oblasti speciální pedagogiky je chápán jako *„spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vztahů těchto skupin“* (Jesenský, 1995 in Slowík, 2007, s. 31). Integrace se dá také chápat jako nejvyšší možná forma socializace, tedy začlenění osoby s postižením do majoritní společnosti. Podílí se na ní vícero složek, jako rodina, okolí i jedinec sám. Integrace tedy probíhá v mnoha oblastech, aby byl jedinec schopen vlastního žití ve většinové společnosti. Můžeme ji rozdělit na integraci školkou, kdy je osoba s postižením zařazena do systémů a sítí specializovaných škol spolupracujících se zařízeními odpovídajícím danému druhu postižení, vytvořením individuálního vzdělávacího plánu a pomocí odborníků může probíhat integrované vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Stejně tak důležitá je i pracovní integrace, kdy je po úspěšném začlenění či dostatečném upravení podmínek ke stupni a závažnosti omezení, jedinec schopen vykonávat určité zaměstnání. Jedno z nejhlavnějších je i komunitní sjednocení, zaměřující se na úpravu bariér v prostorách domova i školního zařízení, sociální podpora či pomoc v samostatnosti a samoobsluze. Opakem integrace je pak pojem segregace a s ním spojeno vyčlenění osob se zdravotním postižením ze společnosti (Slowík, 2007).

„Dokud budou děti s postižením ve školách, v ulicích, obchodech, plovárnách, divadlech a kinech představovat výjimku a úkaz přímo neobvyklý, budou se stávat terčem zájmu. Ten nemusí být vždy totožný s posměchem či dokonce urážkou. Až si většinová veřejnost přivykne tomu, že zdravotně postižení představují opravdu „integrální“ součást společnosti (a jejich části), potom zmizí i pohledy, šeptání a vše co rodiče tak úkorně vnímají...“ (Michalík, 2010, s. 5).

3.3 INKLUZE

Inkluzivní přístup pod sebou nese obsahově více než integrační. Snaží se sjednotit práva a důstojnost osob s postižením a nepostihnuté populace. Zda není nezbytně nutné kompenzace a větší pomoci ze stran specializačních zařízení, prosazuje samostatnost a adaptaci do majority bez specializovaných pomůcek. Inkluze jde do větší hloubky a šíře co se především školství týče. Doporučuje spíše běžné, spádové školy s úpravou podmínek a obsahu vzdělávání na základě stupně a typu postižení. Rozšiřuje se nejen na jedince se zdravotním postižením, ale s jakýmkoliv znevýhodněním (sociálním, ekonomickým, enkulturace minorit,...). Koncipuje se tak na edukaci všech dětí bez rozdílu (Lechta, 2016).

„Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení“ (Slowík, 2007, s. 32).

4 AUTOŘI

4.1 AUGUSTE RODIN

Auguste Rodin je řazen mezi zakladatele moderního sochařství. Jeho rodné město je Paříž, kde vyrůstal jako syn policejního úředníka. Jeho umělecká dráha začala navštěvováním kreslířské školy, kde se také učil modelovat a později podstoupil sochařský kurz. V 70. letech 19. st. působil v Bruselu. Jako mladík neměl příliš financí a tak pracoval jako odlévač do sádry. Poté co si našetřil, odjel na studijní cestu do Itálie, kde se seznámil s tvorbou mnoha významných umělců. Tento počín ho následně ovlivnil v celé jeho umělecké realizaci (Mráz, 2003).

Dlouhá léta hledal Rodin inspiraci a cestu života u básníků, literátů. Hlavními těmito zdroji pro něj byla Dantova Božská komedie a později spisovatel Baudelaire. Z textů, které četl a následně mezi nimi hledal verše, jež jsou jedinečné a vyčnívají nad ostatními, začal tyto řádky jakoby přenášet do svých děl. Najednou i v modelování stejně tak jako v básních některé plochy více vyčnívaly nad ostatními (Rilke, 1946).

Když vystavil před veřejnost své první dílo, bylo na něj nahlíženo kriticky. Rodin se tak stáhl do osamění a další práci vystavil až se sebejistotou. To byl moment, kdy jeho práce byly přijaty jako realita jeho tvorby, ne jako něco co se má dále vyvíjet (tamtéž). Mezi jeho prvotní sochařskou realizaci patří *Muž s přeraženým nosem*. Modelem mu byl ubožák z ulice. Rodin usiloval nikoliv o povrchnost, ale o pravdivost, která vyzařovala z výrazů i gest jeho soch (Mráz, 2003). Hlava muže s přeraženým nosem, nesla mnoho křivek, detailů a v každém záhybu, v každé vrásce byla vidět hloubka, život modelovaného a nejednotvárnost stejně tak jako jeho žití nebylo jednotvárné (Rilke, 1946).

Jedinečnost Rodinových děl spočívá taktéž v samotném jeho procesu modelování. U modelů vyžadoval pohybu při tvorbě, snažil se tak zaznamenat pravdivost každého koutu těla, a to ne při pohledu připravovaném a statickém. Velice důležitou složkou pro něj pak byla haptika. Spojil se s předlohou nikoliv pouze vizuálně. Mnohdy si ji ohmatal, dotknul se míst, kterých potřeboval a poté přenášel do hlíny (Weiss, 1979). Haptika zde byla významným spojením umělce s tvorbou, přenášení poznatků pomocí kontaktu. Z tohoto i dalších důvodů, zde Rodina popisují jako pro mne inspiračního zdroje.

Přes nepřeberné množství realizací, jež Rodin vytvořil, se zde krátce zaměřím na jeho sbírku *Bozzetti*, která po formální stránce souvisí s mým tématem bakalářské práce.

Termín *Bozzetti* představuje u Rodina označení děl, jež mu sloužily jako drobné sochařské studie, nohou, chodidel, paží, rukou a také hlav. Některé poté po vymodelování odléval do konečného stavu ze sádry. Ruce jsou otevřené či sevřené. Paže jsou ohnuté v loktu nebo natažené, každý pohyb nese svůj důvod (Musée Rodin, nedatováno).

Obrázek 1, Rodin Auguste, Bozzetti: Right Arms, 1890- 1900, sádra, 2,5 × 13 × 3,4 cm

Obrázek 2, Rodin Auguste, Bozzetti: Right Arms, Broken Wrists, sádra, 1890 -1900, 3 × 7,3 × 4,3 cm

Námět rukou Rodin zrealizoval i v dalších svých pracích. Jednou z nich je například *Boží ruka* (*The Hand of God*), kam umístil drobné sousoší *Adama a Evy* (*Adam and Eve*) v symbolickém pojetí, či dílo *Katedrála* (*The Cathedral*), kde hraje kompozice důležitou roli, vystihující tajuplnost tohoto sousoší (tamtéž).

Obrázek 3, Rodin Auguste, *The Hand of God*, 1898, mramor, 94 × 82,5 × 54,9 cm

Obrázek 4, Rodin Auguste, *The Cathedral*, 1908, kámen, 64 × 29,5 × 31,8 cm

4.2 JOSEF MAŘATKA

Mařatka, v naší zemi známý sochař, je synem Viléma Mařatky, který proslul řezbou uměleckých betlémů. Vilém se vyučil tomuto řemeslu u svého otce, Josefova dědy. Josefův potenciál pochází tedy z poměrně bohatých zkušeností jeho předků (Masaryková, 1958).

Josef byl žákem Myslbekovým, kterému později pomáhal na pomníku sv. Václava (tamtéž). V tehdejší době, směřoval svá díla Mařatka spíše k realismu. Díky plastice *Ledaři na Vltavě* mu bylo roku 1900 přiděleno stipendium a odcestoval na uměleckou dráhu do Paříže. Zde se seznámil s Augustem Rodinem a jeho styl byl postupně ovlivněn spíše secesním symbolismem. Zhruba po čtyřech letech se vrací do Čech. Po návratu spolupracuje se Stanislavem Suchardou a Ladislavem Šalounem. Do Paříže se Mařatka během života rád vracel, především kvůli výstavám. Od roku 1920 působil jako profesor na Uměleckoprůmyslové škole v Praze (Centrum pro dějiny sochařství, nedatováno).

Mařatka se věnoval i mimo jiná témata také modelování končetin (velké řadě rukou a nohou). Jeho zpracování bylo velice realistické a citlivé. Masaryková (1958) tvrdí, že si divák u Josefových děl dokáže přímo domyslet osobu, které tyto končetiny patří. Z tohoto důvodu jej zde uvádím jako pro mne inspirační zdroj a to především s dílem *Studie ruky*.

Obrázek 5, Mařatka Josef, *Studie ruky*, 1903, bronz, v. 20,5 cm

4.3 ANNETTE RUENZLER

Annette se narodila roku 1968, jedná se o berlínskou současnou umělkyni. Vystudovala umělecko-průmyslovou školu v Berlíně zvanou *Kunsthochschule*. Vyčnívá především svými sochařskými díly a konceptuálními instalacemi. Annette byla zastoupena berlínskou galerií *Kamm* až do jejího uzavření, ke kterému došlo v roce 2013. Za tuto galerii se prezentovala vícekrát i v zahraničí (Annette Reunzel, © 2017).

Ve svých dílech dbá na dokonalé zobrazení okrasného v moderním světě a přírodního v civilizovaném. Mísí tak prvky fantazie poukazující na jakousi pohádkovost se surrealistickými objekty, pomocí materiálu: keramika, sklo a satén. Celkově je ovšem její tvorba velice rozmanitá na práci s materiály (Sorcha Dallas, 2009).

Na květnové výstavě roku 2009, se představila v Sorcha Dallasu s názvem *Síla omdlí dle libosti - nebo ne*, tímto názvem naznačuje a poukazuje na fakt, že existuje aktivní volba v přístupu ke svému vědomí. Zde předstoupila Ruenzler s řadou sochařských děl, ve kterých se projevuje její dvojsečnost mezi formou a funkcí (tamtéž).

Ruenzler jsem zařadila do mé práce především díky jejím sochařským dílům, zejména těm ve kterých se orientuje na zpracování tématu lidských rukou. Jelikož tato sousoší vkládá do zajímavých kompozic, obohatila mě v rozhodování se při vlastním umístění komponent. Annette mě též zaujala z hlediska barevnosti plastik, kde většinu ponechává v bílé nebo neutrální barvě.

Obrázek 6, Ruenzler Annette, *O.T. 1370*, 2009, sklo, kámen, sádra, dřevo, 37 × 20,5 × 20,5 cm

Obrázek 7, Ruenzler Annette, *Hands on Heels*, 2015, keramika, zrcadlová folie, 14 × 53 × 62 cm

*Obrázek 8, Ruenzler Annette, bez názvu,
2009, sádra, 80 × 80 × 70 cm*

Obrázek 9 detail

4.4 XOOANG CHOI

Xooang je současník korejského umění. Narodil se v roce 1975, během života získal titul MFA (= master ve výtvarném umění) na Seoul National University v roce 2005. Realizuje se sochařskými expozicemi. Od roku 2007 se Xooang více zviditelnil svojí přehlídkou s názvem *The Vegetative State*. Jeho zájem je kladen na sociální tematiku. Umělec mění proporce dle emocí, které se snaží v díle zobrazit zřetelným způsobem. Vezme tyto podněty (pocity diskriminace, izolace, patologické stavy osobnosti, sexuální tematiky, osamělost...) mimo kontext a tvoří rušivé a sugestivní kousky. Choi tak vytvořil neuvěřitelnou spoustu práce, která odkazuje na realitu lidského prožívání, zamrzlého v pouhém okamžiku. Jeho umělecká tvorba odhaluje surovou realitu moderního života běžných lidí i realitu sociálních systémů, které tyto lidi řídí (WideWalls, © 2017).

Častý materiál, se kterým Choi pracuje je hlína a pryskyřice. Zpracovává velmi detailní sochy, na kterých ponechává dojem z frustrace, hořkosti, hněvu..., zapsané v jejich tvářích a gestech. Tyto plastiky ukazují, jak člověk vnímá sám sebe a okolí, stejně jako to každému napovídá prostředí, ve kterém jedinec žije (tamtéž).

Xooangovy práce byly vystavovány v galeriích a muzeích v Soulu a také v mezinárodních galeriích jako například v Paříži, Pekingu či Singapur. Momentálně Choi pracuje a žije v Koreji v Soulu (tamtéž).

Pro jeho obrovskou rozmanitost v sociálních tématech a schopnost vyobrazit hlavní myšlenky v díle osobitým způsobem jej zde uvádím. Nejen pro práce, ve kterých se věnuje vztahu mezi kolektivem a jednotlivci nebo mezi sociálními skupinami obecně, ale především díky jeho počáteční tvorbě ve které se zabývá tematikou Aspergerova syndromu a vytváří tak sochy zaměřené na lidi s touto poruchou.

V pracích tak vystihuje vlastnosti těchto osob. Lidé s Aspergerovým syndromem mají problém s integrací do majoritní společnosti, chybí jim schopnost základní sociální komunikace, i přes normální lingvistický a kognitivní vývoj. Choi se zabýval otázkami odchylek chování ve společnosti od normy v souvislosti se zdravotním stavem. Má také mnoho témat neubírající se tímto směrem. Věnoval se i tématům vztahu muž a žena a celkově vyjadřoval své postoje/ názory pomocí vystižení dané kompozice, materiálu a barevnosti. Deformoval, protahoval, zvětšoval figury/ části těla, tak aby v nich vyjádřil podstatu myšlenky (Ryu, © 2017).

Obrázek 10, Xooang Choi, *The Islet Of Asperger Type - VI*, 2009, olej na pryskyřici, 35 × 92 × 57 cm

Obrázek 11, Xooang Choi, *The Islet Of Asperger Type XIII(detail)*, 2010, olej na pryskyřici, 41 × 78 × 128 cm

Obrázek 12, Xooang Choi, *The Wings*, 2009, olej na pryskyřici, 172 × 48 × 56cm

5 PRAKTICÁ ČÁST

Jak již bylo popsáno v úvodu, ve své práci odlévám ruce, které tvoří spektrum osob od malého dítěte až po stáří, včetně lidí s postižením. Zaměřuji se tudíž i na speciálně-pedagogickou oblast, jenž je v mém případě podložena lidmi s postižením či zdravotním omezením. Tito lidé mi umožnili setkat se a vytvořit si tak formy z rukou, které mají z důsledku svého handicapu deformované či jinak odlišné od intaktní společnosti.

Z důvodu jiné práce s těmito osobami žijícími s určitým druhem postižení, zde uvádím (na základě jejich souhlasu) o každém z nich krátký vhled do jejich osudů.

5.1 KLIENTI

5.1.1 Pavel Ch.

Pavel se narodil 17. 9. 1971. Handicap získal na základě autonehody, ve které přišel o maminku i tatínka. Má 3 sourozence, z toho jsou dva vlastní - sestra Šárka, bratr Jarek a jeden nevlastní sourozenec - Petr, který je jeho opatrovníkem. Co se týče kontaktu, často se osobně stýká se sestrou a bratrem Jarkem. Často za ním tyto sourozenci jezdí. Nevlastní bratr komunikuje spíše telefonicky. Pavel nemá nic vystudováno. Umí se pouze podepsat. Má omezení v hybnosti, chodí na rehabilitace. Je taktéž omezen ve způsobilosti k právním úkonům a bere plný invalidní důchod. Má stupeň středně těžké závislosti a střední mentální retardace. Rád si prohlíží auta, někdy si i zapisuje registrační značky, vymalovává mandaly a jeho koníčkem jsou koně. Mezi jeho další oblíbené činnosti také patří hra *Člověče nezlob se*. Rád si maluje a vypaluje do dřeva obrazce, nejčastěji se jedná o auta nebo koně.

Obrázek 13, Pavlova práce -vypalovaný obrázek 1

Obrázek 14, Pavlova práce -vypalovaný obrázek 2

Momentálně má trvalé bydliště na Chráněném bydlení ve Vyškově. Jeho dřívější bydliště byl domov pro seniory se zdravotním postižením v Zašové, kde žil 27 let. Odešel z důvodu přelidnění na pokoji, kde se stal terčem útoku, jelikož byl slabší než ostatní a také

hlavně aby byl blíže k rodině. Proto dal společně s opatrovníkem žádost na Chráněné bydlení. Pavel nosí často sluneční brýle a občas se stane, že i spadne, protože se nesoustředí na chůzi, ale spíše na svět kolem sebe. V Chráněném bydlení má kamarádku/ spolubydlící Pavlíčku, do které se zamiloval, a mají spolu vztah.

Obrázek 15, Klient, Pavel Ch., tuhnutí formy

Obrázek 16, Klientova handicapovaná ruka

Obrázek 17, Upravená forma, již vylitá parafinem

Obrázek 18, Odlitek 1, po vyjmutí z formy

5.1.2 Pavel L.

Pavel se narodil v Lulči (okres Vyškov). Jeho postižení je perinatálního původu. Při porodu jej museli vytahovat kleštěmi, a tento počín dal za vznik tělesnému postižení. Od malička má deformovanou ruku i vnitřní tělesné postižení (na levé polovině těla), takže se jedná o středně těžké postižení pohyblivosti. Pavel žil s rodiči celý život. Nyní žije samostatně (oba rodiče již umřeli), ale občas ho navštěvuje jeho bratr, který pochází z Brna. Má i jiná přidružená onemocnění (jako například: lymfedém, dysplazii kyčelního kloubu aj.). Z tohoto důvodu za ním dojíždějí zdravotní sestry z Charity Vyškov.

Jako dítě navštěvoval základní školu, ale absolvoval pouze 1. třídu, poté se přesunul na tenkrát ještě nazývanou školu speciální. Po ukončení ZŠ speciální, ho rodiče již nikam jinam dát nechtěli.

Ačkoliv většinu času tráví doma, jakmile se naskytne možnost, tak se Pavel účastní kulturních akcí v obci a rád chodí na kuželky.

Obrázek 20, Klient Pavel L., tuhnutí formy

Obrázek 19, Klientova handicapovaná ruka

Obrázek 21, Odlitek 2

5.1.3 Jan

S Honzou jsem přišla do styku na hodinách modelování, kde nám (studentům katedry) seděl modelem. Honza se narodil v roce 1976. Jeho vývoj probíhal v normě, ke svému postižení přišel při autonehodě, která se přihodila v jeho 20 letech. Honza prodělal poruchu vědomí již na místě nehody. Z tohoto hlubokého porušení vědomí byl převezen do FN Olomouc. Na tamtéž místě byl ošetřen a následně podstoupil chirurgické odstranění levé ledviny, sleziny, objevilo se krvácení do plic a podstoupil tak i sešití jater. Zjištěno mu bylo také pohmoždění oka s porušením očního nervu a jiných komplikací. Později se objevily teploty, křeče a neklid. Na kontrole CT se zjistilo krvácení do mozku. U Honzy byla také prokázána kvadruspasticitá (zvýšené napětí všech svalů a končetin) a kompletní Gerstmanův syndrom¹. Včasné u něj byla zahájena rehabilitační péče, kdy se mu nejdříve věnovala jeho maminka (lékařka neurologie a rehabilitace), později zahájena intenzivní rehabilitace kvalifikovaným pracovníkem. Honza několikrát navštívil lázně i rehabilitační ústavy. Učil se stoj, chůzi, logopedickou péči aj.

Nejhorší chvíle prožíval v prvním roce po nehodě. Objevovaly se v něm otázky, proč se mu to stalo, jestli má ještě vůbec cenu žít apod. Nakonec ovšem vyhrála naděje a snaha před sobectvím. Jak šel čas, tak se Honza pokusil dostat na FTK Olomouc, připravoval se pečlivě na přijímací zkoušky, které se mu za pomoci odborníků zadařilo vykonat. Ze zdravotních důvodů ovšem musel v prvním ročníku letního semestru školu ukončit. Později si udělal kurz na relaxační techniky, regeneračního maséra a nějakou část v životě se věnoval tomuto oboru. Jan se také věnoval závodně parašermu, jezdil na tricyklu a v roce 2008 se stal cvičitelem zdravotní tělesné výchovy. Od května 2008 pracoval v Kladrubech v rehabilitačním ústavu. Na krátkou dobu byl také zaměstnán ve Vincentinum² Šternberk.

V současnosti je Honzovou pracovní náplní především dělat studentům modela. Stále je velice sportovně založen a nejen to, Honza i rád tvoří některé výtvarné práce (modelování, sochání ze dřeva aj.).

¹ Gerstmanův syndrom (=příčinou postižení parietálního laloku jsou cévní mozkové příhody v této oblasti, *postižení oblasti gyrus angularis, který je v dominantní hemisféře centrem řeči*), (dostupné z: <http://www.priznaky-projevy.cz/neurologie-neurochirurgie/gerstmannuv-syndrom-priznaky-projevy-symptomy>).

² Vincentinum - poskytovatel sociálních služeb Šternberk, příspěvková organizace (dostupné z: <http://www.vincentinum.cz/>).

Obrázek 22, Janova práce, busta

I přes svůj osud se Honza snaží porvat s tím, co mu přijde do cesty. Má rád svoji rodinu, od které se mu dostalo velké podpory, je přátelský a stále nachází v životě nové cíle.

Je mi ctí, že jsem měla tu možnost spolupracovat s tak otevřeným a přímým člověkem.

Obrázek 23, Klient Jan

Obrázek 24, Tuhnutí formy

Obrázek 25, Dvě formy z důvodu nastavení menší formy

Obrázek 26, Odlitek 3

5.1.4 Roman

Mým posledním dobrovolníkem s handicapem se stal Roman. Jeho spolupráci mi nabídla spolužačka z druhého oboru (speciální pedagogiky). Touto náhodou jsem se dozvěděla o jejím příteli a umožnili mi tak další odlitek. Roman má v současnosti 25 let (ročník 1992). Jeho postižení tkví z hemiparetické formy dětské mozkové obrny, která se mu rozvinula časně po porodu. Má postihnutou pravou stranu těla. Od malička jezdil do lázní na rehabilitační pobyty (Boskovice, Luže- Košumberk...). Naposledy tak navštívil lázně roku 2011. Rehabilitaci taktéž navštěvoval ambulantní formou v místě bydliště. Od rozvinutí nemoci se u Romana projevovala chůze po špičce na pravé noze, z důvodu prodloužení Achillovy šlachy. V 7 letech podstoupil chirurgický zákrok Achillovy šlachy, na nohu po operaci došlapuje již v normě. Stále má ovšem pravou nohu o 1 cm kratší, což má za následek vzniku skoliózy. Roman má značně oslabenou i pravou ruku.

Navštěvoval základní školu, poté střední školu obchodní – obor s maturitou (nedokončeno). Následně nastoupil na střední školu odbornou, kde získal výuční list na asistenta prodeje (ukončeno v roce 2015). Po škole byl zaměstnán v Okay Elektro Staré Město a v současnosti pracuje ve stejné pobočce, ovšem v Olomouci.

Obrázek 27, Klient Roman, tuhnutí formy

Obrázek 28, Odlitek 4

O každém handicapovaném jedinci jsem sepsala tolik, kolik mi bylo od klientů zprostředkováno a umožněno. Celkově pro mě byla přínosná zkušenost spojení výtvarné stránky se speciálně - pedagogickou.

5.2 MATERIÁL PRO VYTVOŘENÍ FORMY

Materiál pro vytvoření formy jsem zvolila tzv. Elastic Cromo. Jedná se o zdravotně nezávadnou alginátovou otiskovací hmotu, nejčastěji používanou v oboru dentisty. Tato hmota má velké výhody v tom, že je zde poměrně krátká doba zpracovatelnosti. Na průměrný otisk se míchá poměr 1:1 voda a prášek Elastic Cromo. Když jsem z této hmoty míchala větší množství, upravovala jsem si poměry mírně dle svého smýšlení (např.: 1 celý sáček s obsahem 450 g na 0,7 l vody). U Elastic Cromo je taktéž pozitivem kontrola pracovní doby, díky změně barevnosti - v tekutém stavu fialovo – růžová, když je potom zcela zatuhlá - zbělá. Dále je tu celkem dobrá vnímatelnost detailů, odlití lze provést do 120 hodin od vytvoření formy a snadně se v případě potřeby rozřezává již hotová forma. Hmota se při ztuhnutí podobá konzistenci hustého pudingu, skvěle zachovává pevnost a málo se deformuje (Medplus s.r.o., © 2011 – 2012). Tyto vlastnosti liší od popsaneho dle toho, v jakém množství je hmota využita (čím více hmoty, tím větší riziko deformace aj.)

Tuto hmotu jsem zvolila z toho důvodu, jakým směrem se tematicky ubírá má bakalářská práce. Jak jsem již psala výše, práce s osobami handicapovanými je komplikovanější a tím pádem jsem se snažila najít schůdnou cestu k vytváření těchto forem. Jelikož je zde čekací doba zhruba 2 – 3 minuty k úplnému zatuhnutí, je to optimální čas, který vydrží i většina osob se znevýhodněním.

Obrázek 29, Prášek na formu- Elastic Cromo

5.3 MATERIÁL NA ODLÉVÁNÍ

5.3.1 PARAFÍN

Materiál, který jsem zvolila na finální odlitky je bílý parafín. Bílý pro neutralitu a čistotu. A parafín z důvodu toho že není trvalý, časem se bude deformovat, dokáže některé detaily pohltnout jiné zase odhalit, stejně tak jako mezilidské vztahy nejsou stálé a ne všechno lze na lidech vyčíst z prvotního dojmu.

Při výběru správného parafínu hraje roli řada faktorů, na které je třeba brát zřetel dle účelu využití.

Parafín je vedlejším produktem při výrobě ropy. Charakteristika tohoto materiálu se vztahuje na *obsah oleje a bod tání*. Tuhé parafíny polo rafinované mají obsah oleje 3 – 5 % až 1 – 3 % a plně rafinované s obsahem 1% – 0,5 %. Kvalita parafínu se vztahuje k obsahu oleje, čím menší je, tím je kvalitnější. Bod tání se udává ve stupnici Celsia. Dalším kritériem je *hloubka penetrace*, která ovlivňuje pružnost materiálu. Opět materiál s nižším označením penetrace (číslo pod 20) je hodnotnější a tvrdší. Podle hodnoty penetrace se ovlivňuje i *hydratace* materiálu. K tomuto se vztahuje také hydratace, která ji ovlivňuje. *Barva* je také označena číslem a tak parafíny, které mají nad 30+ jsou zřetelně bílé a jasné. Čím nižší číslo, tím je materiál tmavší. Kvalitu parafínu nám udává též jeho vlastní *odér*, u kvalitnějších by neměl být odér téměř žádný, nebo by měl vymizet po přetavení (Parawax, © 2012).

Pro účely bakalářské práce jsem zvolila vysoce kvalitní potravinářský parafín P2 lukoil, s nízkým obsahem oleje (0,5 %). Bod tání 58 - 60°C a penetrace 16-20. Pro delší výdrž plastiky, je efektní přidání stearinu do parafínu při tavení, jenž jsem do odlitků měla v plánu přidat, ale nakonec jsem tak neučinila. V pokusném odlitku jsem došla ke zjištění, že ačkoliv stearin ovlivňuje hladší povrch a menší tvorbu bublin, pohlcuje více detaily, které jsou v mojí práci stěžejní. Celá konečná plastika je tedy odlita pouze z parafínu.

5.3.2 STEARIN

Stearin se od roku 1818 nejvíce využívá jako surovina pro výrobu svíček. Dále se také používá v odvětví potravinářském a kosmetice. Z hlediska parafínu je užitečný pro jeho zpevnění a tepelně stálější objekt. Vyrábí se z rostlinných olejů či živočišných tuků. V odvětví svíčkařství, se často do parafínu přidává a to většinou v poměru 80% parafínu a 20% stearinu. Odvíjí se to ovšem především podle určení poměru od výrobce (tamtéž).

5.4 POSTUP PRÁCE

5.4.1 VYTVÁŘENÍ FORMY

Formu jsem dělala pomocí prášku Elastic Cromo, jak již bylo popsáno výše. Aby se materiál Cromo mohl kde udržet, uzpůsobila jsem si pro tento účel nádobu. Zvolila jsem kanystry, které jsem dle potřeby upravovala tak aby pro odlévání ruce byly co nejefektivnější.

Obrázek 30, Kanystry

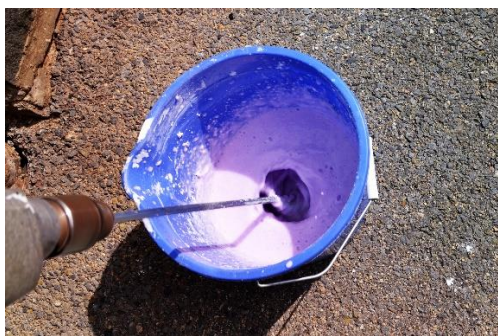

Obrázek 31, Upravený kanystr k vylití hmotou na výrobu formy

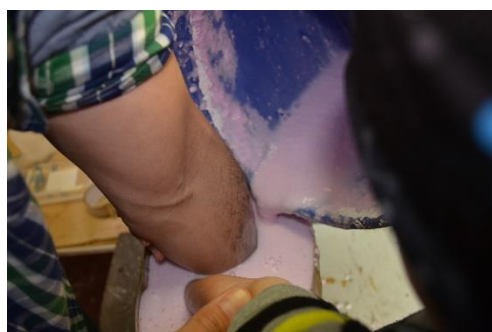

Obrázek 32, Upravené 2 kanystry na vylití hmotou

Jakmile byla připravená nádoba, namíchala jsem směs materiálu. Nejdříve jsem si vzala čistý kýbl, do kterého jsem si pomocí nádoby odměřila studenou vodu. Poté jsem přidala dostatek prášku Elastic Cromo, který jsem následně rozmíchala s vodou pomocí vrtačky (nástavec – vrtule). V jakém poměru se materiál mísí viz. kapitola „materiál k vytvoření formy“. Materiál se míchá zhruba 20 sekund, než se spojí prášek s vodou (mělo by se po rozmíchání vyskytovat jen minimální množství hrudek, či žádné). Hmota v tekutém stavu má hustotu podobnou jogurtu a barvu nese fialovo- narůžovělou. V této fázi se musí hmota, co nejrychleji to jde přelít z míchacího kýblu do vylévací nádoby/ kanystru, kde má klient/ osoba již připravenou ruku ve finální pozici. Důležité je, aby se ruka nedotýkala stěn nádoby.

Obrázek 33, Míchací kýbl

Obrázek 34, Přelévání do kanystru pro vytvoření formy

V momentě kdy je vylita nádoba, hmota má cca 2-3 minuty tuhnoucí lhůtu. Mění se s jogurtové konzistence na pudingovou a současně mění barvu z fialovo - narůžovělé na bílou. Ve chvíli kdy celá forma zbělá, se může opatrně začít vytažovat ruka ven. Nutno si uvědomit, že vznikne tlak, proto je třeba vynaložit větší sílu k vytahování ruky z formy.

U rukou s postižením bylo někdy nutné rozříznout kanystr, aby se povolila hmota při vytahování a zpětně ho zalepit či zadrátovat (tedy dostat do původního stavu). Ve většině případů to šlo i bez naříznutí nádoby. U jednoho klienta se velice špatně vyťahovala ruka z materiálu a po vytažení jsem zjistila, že upadlo i kus hmoty, kterou měl mezi prsty. Musela jsem ihned rozmíchat materiál na výrobu formy, který jsem následně vylila do dalšího kanystru. Vznikly mi tak 2 formy na jednu ruku. Využila jsem nakonec obě dvě. Tou méně zdařilou jsem nadstavila druhou, nižší formu, aby výsledný odlitek byl delší. Přesně jsem si vyměřila, v jakém místě budu nadstavovat, uřízla jsem poté kus první formy i s nádobou a připevnila pomocí špejlí na druhou. U jiného klienta se mi pro změnu stalo, že se lekl při nalévání hmoty do nádoby, cuknul sebou a formu jsem musela později upravovat - z nadbytečné hmoty jsem uřízla tolik hmoty, kolik bylo potřeba k vyplnění prázdného prostoru v nádobě. U intaktních osob nebyl větší problém s vytvářením forem, tudíž se nemusely provádět větší úpravy v tomto ohledu.

Obrázek 35, Hotová forma připravená pro vylití parafínem

5.4.2 VÝLÉVÁNÍ FORMY

Ihned po vyjmutí ruky ze zatuhlé hmoty je forma připravena k odlití. Hmota cca po 20 minutách zase mění barvu na lehce narůžovělou a vypouští ze sebe v minimálním množství vodu. Proto je zásadní v takovém množství, ve kterém pracuji s tímto materiálem, provést odlévání co nejdříve po vytvoření formy.

Co nejrychleji jsem si tedy roztavila parafín a vylila jsem tak formu. V případě kde se při vytváření forem ruce dotkly stěn, celou formu jsem dala do kýblu s vodou (vznikla vodní lázeň), aby se horkým parafínem nedeformoval plast kanystru/nádoby. Parafín jsem rozechřívala na elektrickém vařiči, ve staré pánvi a do formy nalévala naběračkou.

Obrázek 36, Rozehřívání parafínu

Obrázek 37, Forma vylitá parafínem, ve vodní lázni

Obrázek 38, Forma vylitá parafínem

5.4.3 ODLITEK

Úplné zatuhnutí parafínu se liší dle velikosti a objemu formy. Obvyklá čekací doba je 3 – 5 hodin. Po této časové lhůtě jsem rozřízla nádobu a následně jsem odřezávala/ odtrhávala hmotu od výsledného odlitku. Odlitek jsem vždy hned zcela očistila, aby nikde nezaschla hmota z formy (Elastic Cromo).

Obrázek 39, Odlitek po vyjmutí formy

5.4.4 RETUŠ

Každý odlitek vyžadoval jiné úpravy. Některé jen lehké, u jiných bylo nutné větší retuše. Úpravy jsem prováděla pomocí fěnu – k zahřazení vosku a eliminování vzniklých bublin při tuhnutí či spojení povrchu po odřezávání neduhů odlamovacím nožem. Chybějící části bylo třeba postupně zakapat a detaily jsem doladřovala pomocí konce kávové lžičky, kterou jsem si nahřívala nad svíčkou – jakmile jsem se dotkla na to které místo, vosk povolil a byl tvárnější k následným úpravám.

Obrázek 40, Dokapávání vosku

Obrázek 41, Retuš pomocí fěnu

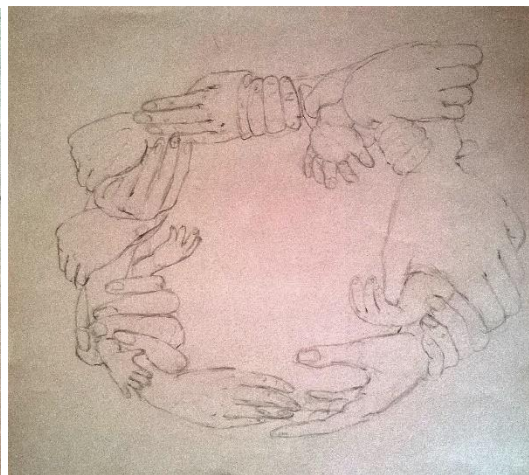
5.4.5 KOMPOZICE

Kompozici jsem zvolila stojatou čili vystupující sousoší ze soklu, tak aby se odlité plastiky mezi sebou mírně dotýkaly. Tento moment má evokovat onen mezilidský vztah. Prvotní plány kompozice zobrazuji níže: viz. „náčrty“. Reálná/ finální se liší dle toho, na kolik mi umožnily odlitky, přiblížit se *finálnímu náčrtu*.

NÁČRTY

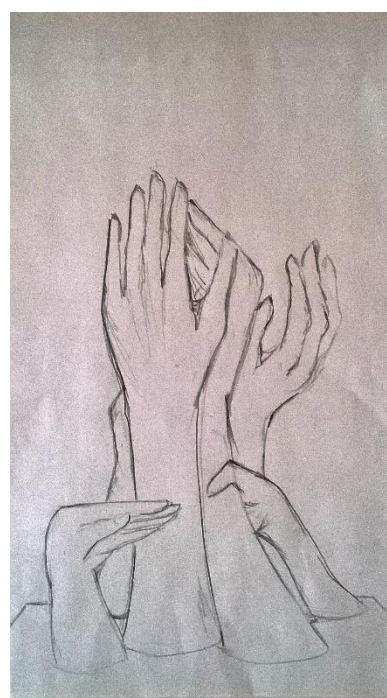
Obrázek 42, Zkušební kompozice 1

Obrázek 43, Zkušební kompozice 2

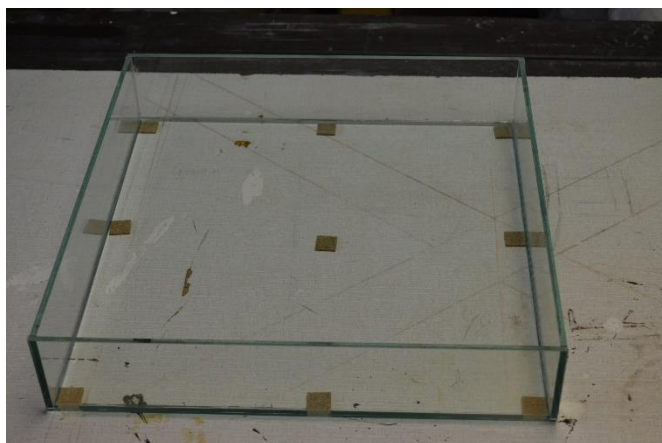
Obrázek 44, Zkušební kompozice 3

Obrázek 45, Finální náčrt

5.4.6 INSTALACE

Plastiky rukou jsem instalovala ve stylu stojících, či nakloněných k sobě, vystupující z voskového podstavce. K vytvoření podstavce byla použita skleněná forma otevřeného kvádra ($38 \times 38 \times 7$ cm) se základnou čtverce (38×38 cm). Stěny kvádra jsem spojila silikonem a oblepila pečícím papírem, na který se vosk nepřilepí.

Obrázek 46, Skleněná forma

Plastiky rukou jsem jednotlivě nadstavila pomocí zatuhnutého vosku. Každá ruka tak měla vlastní malý sokl, na který byla připevněna hřebíkem a zakapáním vosku. Následně jsem tyto komponenty naskládala do konečné kompozice a zalila voskem.

Obrázek 47, Jednotlivé odlitky

Obrázek 48, Plasty umístěné na vlastních podstavcích

Obrázek 49, Vyplněná skleněná forma voskem

Po 5 hodinách tuhnutí jsem žiletkou odřezala silikon spojující podélná skla ze stran kvádrů. Tak zůstává pouze skleněná čtvercová základna, umožňující pevnost sochy a zbylá část objektu jako voskové sousoší.

Obrázek 50, Finální sousoší, pohled 1

Obrázek 51, Finální sousoší, pohled 2

Obrázek 52, Finální sousoší, pohled 3, 38 × 38 × 15 cm

ZÁVĚR

Jak jsem již během své práce zdůraznila, po celou dobu provází výtvarnou stránku objektu speciálně - pedagogická, její přístupy či metody a tak dochází ke spojení těchto dvou rozličných oborů v jedno dílo, zhmotněnou myšlenku.

V teoretické části se nejdříve zabývám krátkým přiblížením pojmu haptika a sním spojených souvislostí. Dále uvádím problematiku z psychologického hlediska, ve kterém se zaobírám především námětem psychosexuálního vývoje, jenž poukazuje na důležitost kontaktu od raného dětství. V části speciálně - pedagogické potom přibližuji realitu v komunikaci osob s postižením a intaktní populace, též hledisko integrace a inkluze, dnes aktuálního řešení východiska v souvislosti školství i osobních oblastí života postižených. V poslední části teorie popisují autory, jež mě obohatili a inspirovali ve vlastní tvorbě. Tyto tvůrce jsem si do bakalářské práce vybírala z pohledu rozmanitosti a odlišnosti tvorby. Některé uvádím z hlediska kompozice, barevnosti, autentičnosti tvorby, jiné naopak pro témata, kterými se autor zabývá (v případě vázajících se k mojí práci se jedná především o sociální tematiku).

Praktickou část zaměřuji na osoby handicapované, jejich životní příběhy a diagnózy. Následně zachycuji samotnou tvorbu, potřebnou formu pro realizaci, využitý materiál a postup práce.

Kompozice je složená z desíti rukou připevněných na podstavci. Z toho jsou čtyři ruce odlity u osob s postižením a zbytek tvoří lidé intaktní ve věkovém spektru od malého dítěte po stáří. Počet handicapovaných rukou udává rozmanitost postižení ve společnosti a poukazuje na odlišnost práce s těmito osobami, stejně tak jako jejich začlenění do většinové společnosti. Odlitky těchto osob jsou vytvořené natolik reálně, nakolik mi to samotní handicapovaní byli schopni umožnit, zejména z ohledu na spolupráci. U finální kompozice si lze povšimnout pestrosti plastik umístěných a realizovaných v určitých kontrastech (ruka malého dítěte držící se velké otcovské ruky, stáří zastupující dvě ruce seniorů vedle ruky znázorňující mladší školní věk a další).

Pro finální materiál jsem zvolila bílý parafín, jako vystižení čistoty a neutrality „osudu“ každé ruky. Tak každá z komponent vytváří vlastní dojem a příběh, nikomu není přidána jiná hodnota, která by mohla být ovlivněna mým pocitem z osob, jež mi přispěly k vytvoření tohoto díla.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALCAR, Karel, 1991. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. 2., opr. vyd. V Chrudimi: Mach. 217 s.

HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). 280 s. ISBN 80-247-1168-0.

KRATOCHVÍL, Stanislav, 1997. *Základy psychoterapie: [směry - metody - výzkum]*. 1. vyd. Praha: Portál. 392 s. ISBN 80-717-8179-7.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 1988. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. 1. vyd. Praha: Svoboda. 235 s. Členská knihovna

LECHTA, Viktor, 2016. *Inkluzivní pedagogika*. Přeložil: Tereza HUBÁČKOVÁ. 1. vyd. Praha: Portál. 463 s. ISBN 9788026211235.

MASARYKOVÁ, Anna a Josef SUDEK, 1958. *Josef Mařatka*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 85 s.

MRÁZ, Bohumír, 2003. *Dějiny výtvarné kultury*. 2. vyd. Praha: Idea servis. 220 s. ISBN 8085970473

MÜLLER, Oldřich a kol., 2014. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada. 512 s. ISBN 978-80-247-8991-0

NAKONEČNÝ, Milan, 2004. *Psychologie téměř pro každého*. 1. vyd. Praha: Academia. 318 s. ISBN 80-200-1198-6.

RILKE, Rainer Maria, 1946. *Auguste Rodin*. Přeložil Marie SIMONIDOVÁ. 1. vyd. Praha: Vladimír Žikeš. 106 s.

SLOWÍK, Josef, 2007. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada. 160 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1733-3.

WEISS, David a Petr WITTLICH, 1979. *Nahý jsem přišel na svět: román o Augustu Rodinovi*. Přeložil Soňa NOVÁ. 1.vyd. Praha: Svoboda. 666 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Centrum pro dějiny sochařství, nedatováno. Josef Mařatka. In: *socharstvi.info: Informační portál, věnovaný modernímu a současnému sochařství v České republice*. [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.socharstvi.info/autori/josef-maratka/>

KOHOUTEK, Rudolf, 2010. Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberga. In: *Psychologie v teorii a praxi*. [online]. 12. 2. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>

MICHALÍK, Jan, 2010. Rodina pečující o dítě se zdravotním postižením – známe ji? In: *Konference „OHROŽENÉ DÍTĚ II“* [online]. Praha. 25 s. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/prilohy/Rodina-pecujici-o-clena-se-zdravotnim-postizenim-1.pdf>.

Musée Rodin, nedatováno [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/bozzetti-right-arms>

PARAWAX: PRODEJ PARAFÍNOVÝCH VOSKŮ [online]. © 2012 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.parawax.cz/uvod>

RUENZLER, Annette, © 2017. In: *ANNETTE REUNZLER* [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://annetteruenzler.com/category/kontakt/>

RYU, Han- seung, © 2017. In: *Slash/Paris: Choi Xooang — The Blind for the Blind*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://slash-paris.com/en/evenements/choi-xooang-the-blind-for-the-blind>

Sorcha Dallas: Annette Ruenzler: The power to faint at will - or not, Sorcha Dallas, Glasgow, 2009 [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.sorchadallas.com/exhibitions/1179/press-release>

Stomatologické potřeby: Medplus [online]. © 2011-2012 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.stomatologicke-potreby.cz/elastic-cromo-450-g-alginatova-otiskovaci-hmota>

WIDEWALLS: XOOANG CHOI, © 2017 [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.widewalls.ch/artist/xooang-choi/>

ZDROJE OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Obr. 1

Bozzetti: Right Arms. In: *Musée Rodin* [online]. Nedatováno [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/bozzetti-right-arms>

Obr. 2

Bozzetti: Bozzetti: Right Arms, Broken Wrists. In: *Musée Rodin* [online]. Nedatováno [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/bozzetti-right-arms-broken-wrists>

Obr. 3

The Hand of God. In: *Musée Rodin* [online]. Nedatováno [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/hand-god>

Obr. 4

The Cathedral. In: *Musée Rodin* [online]. Nedatováno [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/cathedral>

Obr. 5

Studie ruky. In: *CES online* [online]. © 1993- 2017 IPAC- Cosmotron Bohemia, s.r.o. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/detail-ces_us_cat-psb0000787-25-Plastiky-medaile-gobeliny/

Obr. 6

O.T. 1370. In: *artmap* [online]. 2009, © Artmap Foundation. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <https://artmap.com/galeriekamm/exhibition/annette-ruenzler-2009>

Obr. 7

Hands on Heels. In: : *ANNETTE REUNZLER* [online]. © 2017 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://annetteruenzler.com/hands-on-heels/>

Obr. 8

Bez názvu. In: *Pinterest: Annette Ruenzler* [online]. Nedatováno [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/428264245800168446/>

Obr. 9

Detail. In: *artmap* [online]. 2009, © Artmap Foundation. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <https://artmap.com/sorchadallas/exhibition/annette-ruenzler-2009>

Obr. 10

The Islet Of Asperger Type - VI. In: *DOOSAN Gallery* [online]. © 2014. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.doosangallery.com/artists/works_eng.asp?idx=119&workIdx=822&subPageNum=3

Obr. 11

The Islet Of Asperger Type XIII(detail). In: *DOOSAN Gallery* [online]. © 2014. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.doosangallery.com/artists/works_eng.asp?idx=119&workIdx=1201&subPageNum=10

Obr. 12

The Wings. In: *DOOSAN Gallery* [online]. © 2014. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.doosangallery.com/artists/works_eng.asp?idx=119&workIdx=4127&subPageNum=22

Obr. 13

Pavlova práce -vypalovaný obrázek 1. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 14

Pavlova práce -vypalovaný obrázek 2. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 15

Klient, Pavel Ch., tuhnutí formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 16

Klientova handicapovaná ruka. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 17

Upravená forma, již vylitá parafínem. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 18

Odlitek 1, po vyjmutí z formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 19

Klient Pavel L., tuhnutí formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 20

Odlitek 2. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 21

Klientova handicapovaná ruka. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 22

Janova práce, busta. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 23

Klient Jan. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 24

Tuhnutí formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 25

Dvě formy z důvodu nadstavení menší formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 26

Odlitek 3. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 27

Klient Roman, tuhnutí formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 28

Odlitek 4. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 29

Prášek na formu- Elastic Cromo. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 30

Kanystry. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 31

Upravený kanystr k vylití hmotou na výrobu formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 32

Upravené 2 kanystry na vylití hmotou. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 33

Míchací kýbl. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 34

Přelévání do kanystru pro vytvoření formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 35

Hotová forma připravená pro vylití parafínem. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 36

Rozehřívání parafínu. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 37

Forma vylitá parafínem, ve vodní lázni. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 38

Forma vylitá parafínem. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 39

Odlitek po vyjmutí formy. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 40

Dokapávání vosku. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 41

Retuš pomocí fénu. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-05].

Obr. 42

Zkušební kompozice 1. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-15].

Obr. 43

Zkušební kompozice 2. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-15].

Obr. 44

Zkušební kompozice 3. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-15].

Obr. 45

Finální náčrt. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-15].

Obr. 46

Skleněná forma. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-16].

Obr. 47

Jednotlivé odlitky. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-16].

Obr. 48

Plastiky umístěné na vlastních podstavcích. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-16].

Obr. 49

Vyplněná skleněná forma voskem. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-16].

Obr. 50

Finální sousoší, pohled 1. In: *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-17].

Obr. 51

Finální sousoší, pohled 2. In *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-17].

Obr. 52

Finální sousoší, pohled 3, $38 \times 38 \times 15$ cm. In *fotoarchiv autora* [cit. 2017-04-17].

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Zorková
Katedra:	Výtvarná výchova PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. David Medek Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Kontakt
Název v angličtině:	The Contact
Anotace práce:	Předložená práce je hledání kompozice popisující nerovný vztah lidí intaktních a lidí s postižením, zaměřenou na část těla příznačnou pro kontakt – ruce. V dokumentu rozebírám haptiku a její smysl v sociální sféře, psychologickém pojetí, speciálně- pedagogickém a autory, jimiž jsem se inspirovala. Součástí práce jsou také popsány osudy handicapovaných jedinců, pro bližší pochopení problematiky práce s těmito osobami. V tomto dokumentu, v části praktické je vyličená samotná realizace doplněná o obrazové přílohy.
Klíčová slova:	Kontakt, haptika, integrace, inkluze, intaktní jedinec, jedinec s postižením, Elastic Cromo, parafin, ruce, forma, odlitek plastika.
Anotace v angličtině:	The presented work is a search for a composition describing unequal relationship between people of intact and disabled people, focused on the part of the body characteristic for contact – hands. Document analyze haptic and its meaning in social sphere, psychological and specialized pedagogical concept and authors which inspired me. Part of study describe the fate of handicapped individuals because of more

	insight into the cooperation with these persons. This document narrate realization of project with pictures added to practical part.
Klíčová slova v angličtině:	Contact, haptics, integration, inclusion, intact individual, an individual with a disability, Elastic Cromo, paraffn hands, form, cast, plastic art.
Přílohy vázané v práci:	CD -R
Rozsah práce:	48 s.
Jazyk práce:	Český jazyk